Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 30.3.2022

V Asia: Asia: E 16/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto vuoteen 2030 ulottuvasta EU:n maaperästrategiasta

Ympäristöministeriö

Erikoissuunnittelija Teija Haavisto

Maaperästrategian keskeinen sisältö

Euroopan komissio antoi 17.11.2021 tiedonannon EU:n maaperästrategiasta vuodelle 2030 (COM (2021) 699. Strategian tavoitteena on saada samalle tasolle maaperänsuojelu vesien, ilman ja merien suojelun kanssa, pysäyttää maaperän huonontuminen ja kääntää kehityksen suunta, niin että v. 2050 kaikki EU:n maaperän ekosysteemit ovat terveitä ja siten entistä kestävämpiä. Lisäksi strategian tavoitteena on vähentää maaperän kasvihuonekaasupäästöjä, lisätä hiilen sitoutumista maaperään, ehkäistä aavikoitumista EU:ssa, ennallistaa ja kunnostaa heikentyneitä maa-alueita ja maaperää, vähennetä ravinnehävikkiä ja kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä ja pyrkiä saavuttamaan myrkytön ympäristö. Strategiassa on määritetty seitsemänkymmentä toimenpidettä yhdellätoista eri alueella (mm. ilmasto, kiertotalous, biodiversiteetti, maaperän pilaantuminen, vesivarat, maaperän kestävä hoito, tutkimus, seuranta). Tämä tulee vaatimaan toimenpiteitä niin paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU-tasolla kuin globaalistikin monilta yhteiskunnan eri toimijoilta.

Strategian tarkoituksena on myös kohdentaa maaperän tilan parantamiselle riittävät voimavarat sekä sitouttaa toimijoita, parantaa maaperätietoa ja sen ja kehittää seurantaa (ml. digi). Lisäksi strategia käsittelee EU:n toimimista kansainvälisissä maaperään kytkeytyvissä sopimuksissa ja sitoumuksissa.

Osana strategian toimeenpanoa komissio antaa vuoden 2023 aikana ehdotuksen maaperän terveyslaiksi (Soil Health Law). Säädös sisältäisi maaperän kunnolle asetettavat tavoitteet vuoteen 2050, määritelmät, maaperän kestävän käytön edellytykset, pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamisen, toimenpideohjelmia sekä maaperän tilan seurannan, arvioinnin sekä raportoinnin.

Strategia on esitelty ympäristötyöryhmässä 25.11.2021 ja siitä käytiin keskustelu ympäristöneuvostossa 20.12.2021. Parlamentti ei tule antamaan päätöslauselmaa strategiasta, koska se antoi maaperänsuojelua koskevan päätöslauselman viime vuoden huhtikuussa. Talous- ja sosiaalikomitea valmistelee kannanottoa, mutta alueidenkomitea ei aio ottaa asiaan kantaa. Ranskan ei käsittele maaperästrategiaa puheenjohtajuuskaudellaan, mutta on mahdollista, että Tšekki ottaisi strategian oman puheenjohtajuuskautensa ohjelmaan.

Ympäristöministeriön kanta

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan ja esittää lausuntonaan eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle seuraavaa:

Terveellä ja puhtaalla maaperällä on keskeinen merkitys ilmastoneutraaliuden saavuttamisessa ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, vihreän ja kiertotalouden kehittämisessä, luontokadon pysäyttämisessä, ihmisten terveyden suojelussa sekä aavikoitumisen ja maaperän huonontumisen pysäyttämisessä. Maaperän suojelu ja kestävä käyttö tukevat Suomen hallitusohjelman hiilineutraalisuutta, luonnonvarojen turvaamista ja kestävää ruokajärjestelmää koskevien tavoitteiden edistämistä.

Maaperän suojelu ja kestävä hoito ovat tärkeitä Pariisin ilmastosopimuksen, YK:n kestävän kehityksen ja biodiversiteettisopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi on sitoutunut maa- ja vesielinympäristöjen sekä maaperän tilan parantamiseen. Suomi on myös sitoutunut edistämään kansainvälistä 4/1000-aloitetta maatalouden hiilensidonnan lisäämiseksi sekä kehittämään hiilensidontaa ja –varastointia edistävien viljelytapojen tutkimusta ja edistämään niiden käyttöönottoa.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä kestävien maaperän hoitokäytäntöjen edelleen kehittämistä ja edistämistä, niitä tukevaa tutkimusta ja tietojen levittämistä hyvistä käytännöistä käytännön toimijoille. Maaperä on keskeinen sekä kasvihuonekaasujen päästölähteenä että hiilen sitoutumisessa Maaperän kestävät hoitokäytänteet ovat tärkeitä maa- ja metsätalouden pitkän ajan kestävyyden kannalta sekä monimuotoisuuden että hiilivarastojen ylläpidon ja lisäämisen näkökulmasta. Erityisen tärkeää se on turvemailla, joissa ojituksen aiheuttaman vedenpinnan aleneminen aiheuttaa turpeen hajoamista ja siitä johtuvia hiilidioksidipäästöjä.

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että maaperään kohdistuvien riskien arviointi ja maaperän suojelutoimista päättäminen tulisi tehdä paikallisista ja kansallisista lähtökohdista käsin.

Ympäristöministeriö korostaa, että toimenpiteiden ja päätöksenteon tueksi tarvitaan tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa mm. maaperän kestävän hoidon hyvistä käytännöistä, erityisesti maaperän kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi, hiilensidonnan todentamisesta pelloilla ja metsissä, maaperän biodiversiteetistä, ekosysteemipalveluista ja niihin vaikuttavista tekijöistä eri alueilla ja maalajeilla sekä erityistä huolta aiheuttavista ja/tai uusista huolta aiheuttavista maaperää pilaavista aineista ja niiden pitoisuuksista maaperässä.

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan maaperän kestävän käytön ja vesienhoidon tarkastelusta yhdessä ja koordinoinnista sekä maaperästrategian toimeenpanon edistämisestä yhteistyössä vesipuitedirektiivin ja EU:n kemikaalipolitiikan kanssa.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota komission ehdotukseen koko EU-alueelle yhteisten, maaperän terveyttä kuvaavien, oikeudellisesti sitovien kynnysarvojen kehittämisestä ja hyväksymisestä. Tällaisten kynnysarvojen määrittely on haasteellista jäsenmaiden sisäisen ja jäsenmaiden välisen ilmastollisen, maantieteellisen ja geologisten olosuhteiden ja maankäytön vaihtelun vuoksi. Siksi tähän ehdotukseen suhtaudutaan varauksellisesti ja kynnysarvojen käytöstä halutaan tarkempia tietoja.

Maaperään liittyviä Suomen kantoja on käsitelty seuraavien viime aikoina annettujen komission aloitteiden yhteydessä: EU:n biodiversiteettistrategia (E 84/2020 vp), Pellolta Pöytään strategia (E 83/2020 vp), Toimintaohjelma kohti ilman, veden ja maaperän saasteettomuutta (E 69/2021 vp), kemikaalistrategia (E 142/2020 vp), EU:n metsästrategia (E106/2021), Ilmastonmuutoksen sopeutumisstrategia (E 47/2021 vp).